

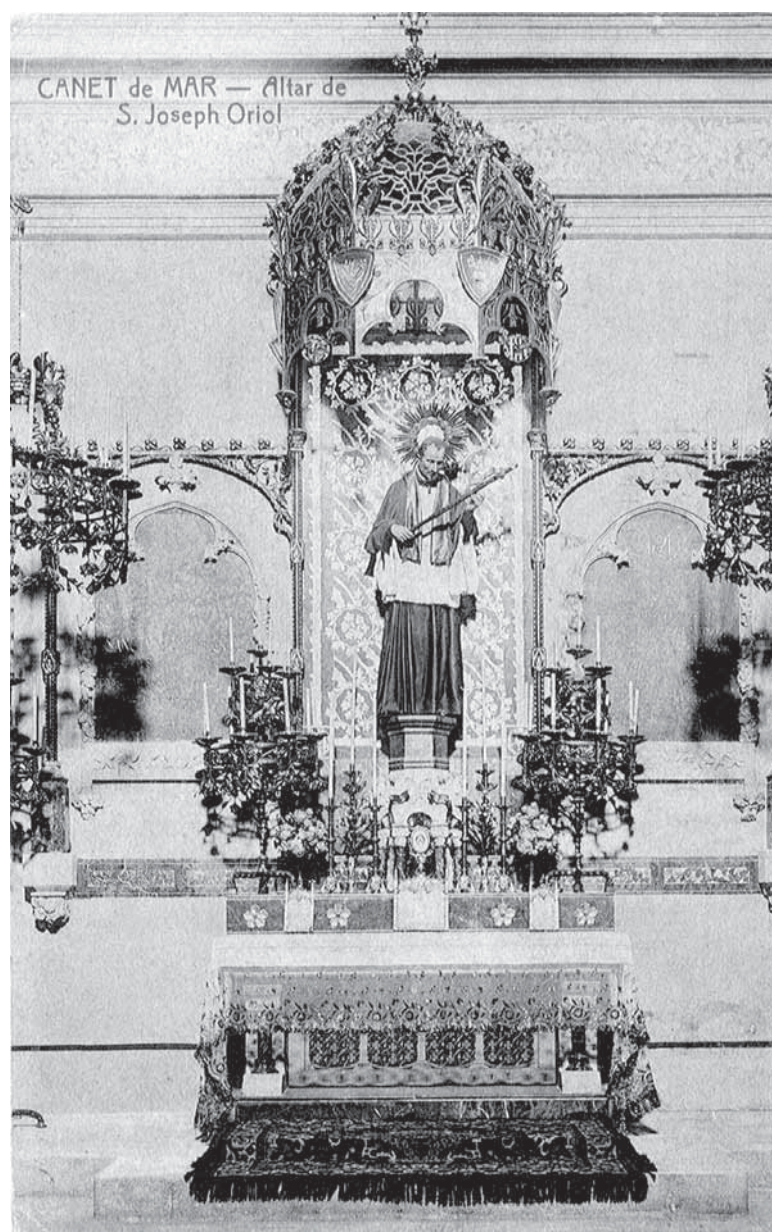
Un Sant prodigiós vinculat amb Canet

Entorn al centenari de la canonització de Mn. Josep Oriol

Joaquim Pera Isern

El dia 20 de maig de 1909, ara ha fet cent anys, el beat Josep Oriol va ser canonitzat pel Papa Pius X. Cent anys abans, el dia 5 de setembre de 1806, com s'escau en aquests processos havia estat beatificat per Pius VII; és a dir, en poc més de 200 anys d'ençà la seva mort, ocorreguda el 23 de març de 1702, el doctor en teologia i capellà beneficiat de la parròquia del Pi de Barcelona, Mn. Josep Oriol, va pujar als altars. Els canetencs, un any després de la canonització, van afanyar-se a consagrar-li un altar dins una de les capelles de l'església parroquial. Va ser en el transcurs de la Festa Major de 1910 quan es va obrir al culte un magnífic altar de factura pseudo-modernista com s'esqueia per l'època; l'altar havia estat dissenyat per en Ricard de Capmany; la seva realització va comptar amb la participació de diferents artesans canetencs, entre altres del pintor i decorador Joaquim Rovira. Val a dir que l'altar de Sant Josep Oriol fou l'únic que va esquivà les flames "miraculosament" quan es va produir la crema de l'església de Canet en els lamentables fets del juliol de 1936.

Aquest altar no va ser un homenatge improvisat al sant, feia temps que el poble de Canet tenia en gran estima al beat barceloní, també conegut popularment com el "doctor pa i aigua", en ser aquesta la seva dieta habitual. Un reconeixement que anava avalat per la intel·lectualitat catalanista canetenca en ser un dels pocs sants catalans; però, sobretot pel fet que el Dr. Oriol va ser un personatge estimat i venerat entre les classes més populars del seu temps; a més de

Altar de Sant Josep Oriol, dissenyat per Ricard de Capmany

la seva vida austera al servei als més desafortunats, també se li van reconèixer en vida importants dots de taumaturg i miracler. De ben segur tot aquest curriculum pesava en el reconeixement dels canetencs a la seva figura, però sobretot també ho era pel fet que el prevere Josep Oriol, ordenat el 30 de maig de 1676, havia escollit l'església parroquial de Canet per a cantar la seva primera missa el dia de Sant Pere d'aquell any. Algunes fonts biogràfiques apunten que va cantar la primera missa un any després de ser ordenat, és a dir l'any 1677, aquesta data però ens sembla improbable.

Volem subratllar que Josep Oriol ha estat el primer sant -i únic per ara- que ha cantat una missa a Canet; i, a més a més, va ser la seva primera missa, que sempre té una connotació especial pel celebrant, com veurem tot seguit.

La seva vinculació amb Canet

Ens podem preguntar: que fa aquest capellà barceloní en el Canet de la segona meitat del XVII? Josep Oriol havia nascut al barri barceloní de Sant Pere de les Puel·les l'any 1650; va perdre el pare quan tenia poc més d'un any, la seva mare va tornar-se a casar amb un modest sabater del barri de Ribera que va donar-li més fills. El fill gran, en Josep, va començar a freqüentar l'ambient de Sta. Maria del Mar, on feia d'escolà; allà es on va rebre nocions de música i també va aprendre a llegir i escriure. Una paràlisi infantil li havia deixat una lleugera coixera en una cama. Als tretze anys sa mare va tornar a quedar vídua. Avalat pels amics clergues que valoraven les seves capacitats intel·lectuals, i per tal d'alleugerir la càrrega que suposava per la família, en Josep comença estudis superiors que culminen en un doctorat en teologia; finalment decideix fer-se capellà. Per les cròniques sabem que va ser un estudiant modèlic, aplicat i devot, molt concentrat en els seus estudis.

En aquesta fase de formació és quan entra en contacte amb la família canetenca dels Milans una relació que mantindrà de per vida. Els de can Milans el van ajudar a sufragar els seus estudis; és a dir, el van mantenir econòmicament mentre va durar el temps de formació i segons es desprèn de la documentació també ho van fer després d'una manera regular, tot i que Mn. Josep era de fàcil manteniment. L'apadrinament educatiu d'infants sense recursos era una pràctica ha-

Ja veix la Charitat de v. R. ha tingut al-
la s^{ra} Milans en escriure me (que per ser molt
son marit no desoblide del tot sa casa, com
ho a experimentat, i que si tota la ella a faltat
esta pronta para donar satisfaccio, &c.) Ni-
la s^{ra} Milans ha faltat ni jo meso olvidat
at de la casa, aló que diu com hote experi-
mentat) no crec tinga raho, per que molt
be sab la s^{ra} Milans, que jo en estos
temps de guerra, si no es en gran necesi-
tat no ixo, o nomena veix de ciutat, i que
las ultimas que fui a Arenys, tot era a somar
rentes, i a valors de començ, que jo no me agra-
do de ruido i desateny, i que de desque
jo no y so estas han creyentes los ruidos y
desatociagos molt me, viny averse pois
dies passats moltes donas carregadas de
criaturas de la vila de Canet, y altres
llocs pasejant los carrers de Barcelona
ab gran sentiment de tota esta ciutat, y
axi que jo ni fos anat auricague de fugir
o estar per fugir, com los dames que cadaven
y axi vistes los temps que an passat y estan
passant ab estos sustos, no me par rinda

aho la s^{ra} Milans que ella aje experimentat que jo aje olvidat
la tua casa, &c. v. R. estimara h' comia reposita adesta, y la prengue
per propia, que jo en la terra no me aje olvidat de encomenar a sa casa
a Deu, y axi que non dexare de fer en lo cel, y maneray darara la
ida ja men olvidare de tot lo mon sinosy lo cas de naciencia o
charitat, que axi aura 20 anys die de st Pere, que c'eri milla a
esta Eulysia de Canet tan indignamte. mely
compleats o imperfectament en olvidat lo
terreno, y amat lo celestial. estimara a v. R.
y a la s^{ra} Milans, y al 1° Milans, y de
mes amichs (atoy los quals mely denava
mil recados en lo s^{ra} y en ell los a seludo)
se vullen dignat de en comenar a Deu,
que en lo restant alomenos de esta vida lo
sapie perfectamente o, de la manera que es
possible Amar lo, y despres per una exordio
e gozar lo. Amen atoy. 3 Agost. 1696.

Signada de v. R. Pervey inestitij
de Christo. y de v. R. g. s. m. b.
lo D^o Joseph Oriol. —

Carta manuscrita de Sant Josep Oriol amb referències a la família canetenca dels Milans

bitual a l'època, semblant a l'apadrinament econòmic fomentat per algunes ONG actuals. El patriarca Marc Antoni Milans va establir una renda anual de 50 lliures a favor de Josep Oriol, quantitat que s'abonava semestralment en dos terminis de vint-i-cinc lliures. En agraïment, Mn. Josep té la gentilesa de cantar la seva primera missa a la parròquia dels seus protectors de Canet, en aquesta cerimònia Marc Antoni Milans va oficiar de padrí. Cal tenir present que en aquell moment Canet no era precisament una parròquia de tercera, sabem que tenia una important capella musical i un bon grapat de clergues beneficiats; també un fill de la família Milans, de nom Tomàs (1672-1742) va ser anys a venir un reconegut músic i compositor del divuit; ben documentat a les partitures del fons musical de la parròquia de Canet, entre les seves obres conservades destaca sobretot una magnífica Zarzuela al Santísimo (obra gravada en CD pel professor Francesc Bonastre dins la col·lecció Columna Música l'any 1999, amb col·laboració de l'Ajuntament de Canet). El jove estudiant Tomàs Milans va tenir també relació amb Mn. Josep Oriol, segons consta a la correspondència conservada. És gairebé segur que Josep Oriol va freqüentar regularment la casa canetenca dels seus beneficiaris, tan a l'època que era estudiant com després de ser ordenat capellà. La casa pairal dels Milans era situada al costat de la carretera, a primera línia de mar, en el tram que va de l'estació del tren fins la Riera; el vell casalot dels Milans va ser enderrocat a començaments del segle XX per fer-hi un magatzem del fabricant Joan Carbonell. El Dr. Marià Serra va ser-ne testimoni i ens ho descriu així, l'any 1910: "La casa fa pochs anys que fou enderrocada, passant poch menys que desapercebuda pel vehinat en general. En la casa s'hi conservava el cuarto y alguns dels mobles que utilisá el Sant. (...) Quan la casa anava cayent enterra, jo me la mirava y remirava, sentint pena de que desapareixés l'hostatje de un Sant; y'n vaig volguerne un recort: la portalada rodona de pedra picada, va passar a les meves mans; una per una, guardo las pedras, considerantlas com una reliquia. Tinch pensat un altre día pujarles á Pedra-Castell, y en un petit puig, a la vora de la Creu, aixecar-hi la portalada exacte de la casa desaparescuda; y amb una estampa de rajolas del Sant, mirant a la Creu, y una inscripció adecuada, crech, que com a canetench, hauré dedicat un recort al Oriol,

Sant del Cel, que tingué á Canet per segona patria." La Costa de Llevant. 25 de juny de 1910.

Vida i miracles d'aquest sant tan singular

A diferència d'altres, sant Josep Oriol és un sant conegut i ben documentat, dels que tenen una biografia força fiable; tot gràcies a la popularitat que en vida li van proporcionar les seves dots de taumaturg i de persona de vida austera, gairebé un ascètic. Els diferents prodigis que se li atribueixen van contribuir a engrandir la fama del capellà barceloní que ja va començar a ser venerat en vida. En els inicis havia fet de capellà preceptor de nens de casa bona, però aquesta feina no li omplia prou l'esperit i la va abandonar aviat. Quatre anys abans de morir va sentir-se impulsat a anar de voluntari a les missions evangelitzadores d'Orient. Va emprendre a peu el camí fins a Roma, per tal d'embarcar-se allà vers la llunyana Xina, però trobant-se a Marsella va emmalaltir greument; s'explica que una aparició de la Verge el va curar i el va fer tornar a Barcelona, fent-lo desdir definitivament de la dèria de convertir a xinets. A partir d'aleshores Mn. Josep Oriol, capellà beneficiat a l'església del Pi, va començar a ser conegut com a miracler i obrador de prodigis, unes atribucions sens dubte magnificades pel poble més humil, que el veien com una persona assequible i propera a ells, però amb influències i bones connexions celestials; d'aquí que en tota la iconografia conservada sempre se'l representi resant o en èxtasi. Seria molt llarg explicar la gran quantitat de fets prodigiosos que se li atribueixen, alguns desafiant directament les lleis de la física; intentarem resumir-ne alguns: Diferents goigs li atribueixen la facultat de la bilocació, és a dir ser vist a dos llocs en el mateix moment, també hi ha diferents testimonis que expliquen desplaçaments prodigiosos del sant com el de fer molts quilòmetres en pocs minuts. Un altre, explicat per diferents testimonis, apunta que quan entrava en èxtasi i en el moment de màxima concentració podia levitar, és a dir desafiar la llei de la gravetat i aixecar-se uns pams del terra. Una altre faceta de sant Josep Oriol va ser la d'obrador de miracles, aturador de tempestes i guaridor de malalts, consta que va aconseguir un gran nombre de curacions. Cecs, muts, esguerrats i malalts amb tota mena de xacres feien cua diàriament davant

la parròquia a l'espera de Mn. Josep; l'operació diària del capellà consistia en posar els malalts en fila, a continuació els feia resar i manifestar públicament el seu penediment, seguidament els beneïa i en alguns d'ells s'obrava el prodigi de la curació; són repetides a totes les cròniques les curacions de "el Bergant" i "el Trempat"; així com també el prodigi del rave, que diu que per tal de pagar un àpat de fonda a un pobre, va agafar un rave i el va anar tallant a rodanxes de manera que cada rodanxa quan se separava del rave s'anava convertint en una moneda. No cal dir que pels seus dots va enemistar-se amb bona part dels metges barcelonins que el tenien per un competidor deslleial, doncs òbviament no podien competir amb la medicina gratuïta i efectiva de Mn. Josep. Ell estava convençut que era Deu qui en tot moment tenia la responsabilitat de la curació, i que aquesta anava en funció del penediment del malalt, en cap cas va acceptar que ell era qui obrava el miracle; aquest reconeixement d'humilitat també l'eximia dels possibles fracassos. Sembla ser que Mn. Josep també podia predir el futur, entre altres

auguris va predir i encertar el moment de la seva mort, el 20 de maig de 1702.

Josep Oriol va tenir una vida curta però intensa, l'austeritat i la penitència van presidir els seus ideals cristians, va viure pobrament per voluntat pròpia, el seu aixopluc va ser durant molts anys un sota teulat prop de l'església, on disposava tan sols d'una taula, una cadira, un jaç de palla, un cubell d'aigua per la neteja i un santcrist; feia dejuni i abstinència a diari; en la seva dieta de pa i aigua els diumenges feia un extraordinari per afegir-hi "herbes de Montjuïc"; tot i anar net, els seus hàbits eren molt tronats i ratats; la seva activitat frenètica, la mala alimentació i les precàries condicions de vida el van fer emmalaltir de la pleura i va morir als 52 anys. Després de la seva mort, les poques pertinences que tenia van ser repartides entre els seus devots, aquestes relíquies van agafar molt de valor posteriorment sobretot quan per la seva intercessió van obrar-se nous miracles; com el de 1806 en que l'arquitecte Josep Mestres

Dos eserits de Sant Joseph Oriol

REBUT d'haver cobrat mitja anyada, del patrimoni que li fundà En March Antón Milans, de Canet de Mar.

«Dich jo baix firmat, que confès estar satisfet de vint y sinch lliuras, de March Antón Milans, dich 25 $\%$, per la mitja anyada caiguda lo dia de St. Joan de Juny de 1676, del patrimoni me fà tots anys de 50 $\%$ lo any, en suficiència del benefici que obtinch de Nostra Señora de Belloch, en la parrochia de Vila Romana, y per ésser lo cer, fas la present rebuda, per ma propia, cui als 2 de Juliol de 1676.

Dr. Joseph Oriol.

Al Rent. Anton Filippes, pbr. que Deu guarda, en Canet.

Sr. meu: Responch à la de V. com lo Sr. Dr. Serra, Rector qui fou de Arenys, meu jas de resposta per la Sra. Susana, acerca de las dos doblas, que ell no podia perdre lo dret de Parrochia ó parrochial, que son 6 $\%$; y aixis las 5 $\%$ que restan, servirà el procurador d'Arenys las hi donia, perquè ell encare ha de cobrà de la Esclresta d'Arenys més de set lliuras. Estimare me li donia mols recados, que no se olvida de sufrir y tenir paciencia y quietut ab lo Sr. Milans, lo seu sogre, y que no dexi de frecuentar los Sagraments; y lo Minyo, que estudia, que dexa manera lo Sr. no lo dexarà sens remey, que confia en Ell, que jo tots los dias en la Missa men recordo; y Al Sr. Milans, de ma part, li donarà mols recados y que se recordia queus fà cell y sen ha de anar à veure à Deu, y que per avy concé lo paga avisitar algunas y molas vegadas, perquè després tindrà major ocasió de veurello, y que estos dias passats Thomàs, son fill, me scrigué de Cartagena, que estava bé y molt aptaudit de los SSrs. y quefes, respecta que avian arribat allí altres dos de la música del Palau; creu se tractarà de tornar prest y segons se diu per assi, seràn assi, antes de Nadal, y que segons carias, cercas, han vingut dant noticies de las qualitats de Thomàs, crech aurà guanyat molta fama, però no se si aurà perdit lo poch que avia guanyat, que es lo que jo li digui quant sen anà, que no mo feu à saber, fins que ia estava empenyat y del tot per anarsen; lo Sr. lo dexa tornar ab salut per més servirlo y consuelo de dit Sr. Milans y demés Amichs, y V. perdon de tant enfado, que sols la sua paciencia, y jo ab lo seu exemplar que mensienat y obligat à las molas mercès me fa, y de tenirme en memoria en sas oracions, que necessito molt; que jo en lo Sacrifici no me olvidaré de Vs. molt en particular y dels demés, que tots per la divina misericordia alcancém la Gloria Amén.

Vale—Barcelona, Novembre 22 de 1699.

Servo inútil de Christo y de Vs. q. s. m. b.

DR. JOSEPH ORIOL.

(pare de l'escultor Apel·les Mestres) va caure amb el cavall daltabaix d'un pont que hi havia davant de l'església del Pi, quedant il·lès en la caiguda tot i ser un home molt gras. Aquest fet, recordat per una placa encastada a l'exterior de l'església del Pi, va ser considerat una intercessió de Mn. Josep i va servir per començar el seu procés de beatificació que va culminar al 1909.

La decadència d'un culte i la consolidació d'un cognom santificat.

L'església i els Josep's Oriol's celebren l'onomàstica el dia 23 de març, una efemèride que la litúrgia catòlica fa coincidir amb el dia de la seva mort. L'any passat el nom d'Oriol, sense anar precedit de Josep, va situar-se entre els cinc noms de noi més posats a Catalunya; un èxit sense precedents, que el mateix sant no crec que aprovés. Resulta l'exemple clar d'una certa laïcització del santoral catòlic en funció de modes, relegant a un segon terme el coneixement real del sant

del nom que ostenten. Crec que pocs Oriols saben res de la vida de qui és el seu sant patró; o no saben que el seu nom és en realitat un cognom; l'oriol és un tipus d'ocell, un moixó que dona lloc a aquest cognom barceloní del segle XVII; obviar o treure directament el nom de Josep de davant el cognom no m'agrada i crec que desvirtua l'onomàstica (que no es molesti ningú, és una opinió personal). Tot i que aquesta és una pràctica que es va estenent des de fa anys: quants noms de Borja i Xavier (de Javier) coneixeu? cada cop n'hi ha més, fins i tot hi ha qui pensa que Francesc Xavier o Francesc Borja són noms compostos, a l'estil sud-americà.

El passat dia 20 de maig va fer cent anys de la seva canonització oficial com a sant. Tot i ser sant Josep Oriol un sant consolidat, va ser un centenari que a Canet va passar gairebé desapercebut, no tinc coneixement que es celebrés cap ofici a la seva capella canetenca, tal vegada alguna llàntia li recordi al sant alguna devota prometença, però res més. Igual va passar a Barcelona on a més de l'altar que té consagrat a l'església del Pi, té una monumental basílica en una parròquia de l'Eixample barceloní; en aquella parròquia sembla que l'efemèride, malgrat va anunciar-se una missa concelebrada, va ser molt pobre, segons explica un devot del sant que hi va ser, diu que no hi havia més de una cinquantena de persones, que es van reunir en una petita capella de segona categoria per trencar la "buidor" del gran temple-basílica dedicat a sant Josep Oriol (dada extreta d'internet).

D'aquesta devoció popular al sant se n'expliquen forces anècdotes, en vull recollir una de sensacional, que diu que: Un dia a la capella de sant Josep Oriol de l'església del Pi, sens dubte la capella "oficial" i més concorreguda per demanar favors al sant, és van trobar agenollats, a primera fila, dos homes desesperats; els dos clamaven per aconseguir els favors del sant; un d'ells era un ric potentat que volia que el sant l'ajudés a redreçar els seus negocis, i al costat un pobre home que demanava no ser desnonat de casa seva al no poder pagar el lloguer; com que els dos peticionaris s'interferien constantment en les seves peticions al sant, el potentat posant mà a la cartera va treure un grapat de diners i posant-los a la mà del més pobre, va dir-li: "Au té aquests diners i marxa ràpid d'aquí que me'l distreus" -referint-se al sant-; ves per on s'havia produït el miracle pel més necessitat.

Fotografia actual de la imatge de Sant Josep Oriol

Placa commemorativa que recorda la primera missa cantada de Sant Josep Oriol a la parròquia de Sant Pere de Canet

Epíleg

Haig de reconèixer que el meu interès vers aquest sant prové d'un fet casual; fa més de vint anys van regalar-me per Sant Jordi un llibre titulat "A l'altra banda del mirall" que consistia en un recull de fets aparentment paranormals; en aquest llibre hi havia un capítol que anava dedicat íntegrament a sant Josep Oriol, immediatament vaig relacionar-lo amb la capella canetenca que tots coneixem, i des d'aquell moment sempre l'he considerat un sant familiar i proper. Sigui aquest un modest recordatori i el reconeixement al centenari de l'efemèride que ha passat gairebé desapercebuda i a la que, si voleu, us hi podeu afegir.

JOAQUIM PERA ISERN